

4. Αναπτυξιακές πολιτικές και κλάδοι

ΚΕΠΕ, *Οικονομικές Εξελίξεις*, τεύχος 36, 2018, σσ. 52-57

4.1. Εξωτερικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων¹

Αθανάσιος Χύμης

4.1.1. Εισαγωγή

Η οικονομική θεωρία προβλέπει και η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει ότι όταν υπάρχει οικονομική ανάπτυξη, έστω και ασθενής όπως στην περίπτωση της χώρας μας, οι εισαγωγές θα αυξηθούν ως αποτέλεσμα της αύξησης της κατανάλωσης των νοικοκυριών αλλά και, πιθανώς, του δημοσίου τομέα. Έτσι, κατά το προηγούμενο έτος 2017, οι συνολικές εισαγωγές μαζί με τα πετρελαιοειδή αυξήθηκαν κατά 14,0% στα €50,26 δις, ενώ οι αντίστοιχες εξαγωγές κατά 13,4% στα €28,83 δις. Αποτέλεσμα αυτού είναι το εμπορικό έλλειμμα να διευρυνθεί κατά 14,9% στα €21,43 δις.

Στη βιβλιογραφία συνηθίζεται σε χώρες μη πετρελαιοπαραγωγούς να εξαιρείται το εμπόριο πετρελαιοειδών από τη μελέτη του εξωτερικού εμπορίου. Ο κύριος λόγος είναι ότι οι σημαντικές μεταβολές των διεθνών τιμών πετρελαίου επηρεάζουν σημαντικά την αξία του εμπορίου πετρελαιοειδών και, επίσης, στην Ελλάδα το εμπόριο πετρελαιοειδών είναι αρκετά μεγάλο ως ποσοστό του συνολικού εμπορίου (20-30%), με αποτέλεσμα να στρεβλώνει την εικόνα του εμπορίου των υπολοίπων προϊόντων. Έτσι, από τα ανωτέρω ποσά συνολικού εμπορίου, το 2017, οι εισαγωγές πετρελαιοειδών έφθασαν σε αξία τα €12,21 δις και οι εξαγωγές τα €8,97 δις, συνεισφέροντας στο συνολικό εμπορικό έλλειμμα κατά 15,1% ή €3,24 δις, ποσό όχι ιδιαίτερα μεγάλο αν λάβουμε υπ' όψιν ότι η χώρα μας είναι καθαρή εισαγωγέας ενέργειας. Για σύγκριση, σημειώνεται ότι το 2008, το έτος με το μεγαλύτερο εμπορικό έλλειμμα της τελευταίας περιόδου, το εμπορικό έλλειμμα στα

αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα ανήλθε στα €3,04 δις (Πίνακας 4.1.1).

4.1.2. Εμπόριο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων ως προς το σύνολο του εμπορίου (πλην πετρελαιοειδών)

Στον Πίνακα 4.1.1 απεικονίζεται συγκριτικά το συνολικό εμπόριο καθώς και το εμπόριο των αγροδιατροφικών προϊόντων. Σημειώνεται ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής έχει υπολογισθεί με βάση διαφορετικά έτη για την κάθε περίπτωση. Ο βασικός λόγος που γίνεται αυτό είναι ότι το 2008, τελευταίο προ κρίσεως έτος, το εμπόριο και κυρίως οι εισαγωγές είχαν λάβει ιδιαίτερα υψηλές τιμές, οι οποίες τα αμέσως επόμενα έτη έπεσαν απότομα ακριβώς λόγω της κρίσεως.

Ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσεως, τα έτη αμέσως μετά το 2008 παρουσίασαν σημαντικές μεταβολές/αναπροσαρμογές προς τα κάτω λόγω και της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσεως και της αντίστοιχης μείωσης του διεθνούς εμπορίου. Έτσι, οι συνολικές εισαγωγές (εξαιρώντας πλέον τα πετρελαιοειδή), μετά το υψηλό των €48,60 δις το 2008, σημείωσαν αθροιστική μείωση 39,0% μέχρι το 2013 που έφθασαν στα €29,64 δις. Έκτοτε, αρχικά ισορρόπησαν, ενώ τα τελευταία δύο χρόνια η τάση είναι καθαρά αυξητική (Πίνακας 4.1.1). Χαρακτηριστικά, ενώ την περίοδο 2013-2016 ο μέσος ρυθμός αύξησης των εισαγωγών ήταν 5,0%, το 2017 αυξήθηκαν με ρυθμό 10,8%.

Θετικό είναι το γεγονός ότι οι συνολικές εξαγωγές, αν και σημείωσαν απότομη πτώση 15,7% το 2009 (€13,03 δις από €15,46 δις το 2008), έκτοτε βρίσκονται σε γενικά ανοδική πορεία, αν και όχι τόσο ισχυρή όσο θα ήταν το επιθυμητό για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, οι εξαγωγές την περίοδο 2009-2016 σημείωναν αύξηση με μέσο ετήσιο ρυθμό 5,2%, ενώ το 2017 αυξήθηκαν κατά 7,2%.

1. Ως αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα, βάσει της ταξινόμησης του Υπ. Αγροτικής Ανάπτυξης, η οποία είναι σύμφωνη με την Τυποποιημένη Ταξινόμηση Διεθνούς Εμπορίου (ΤΤΔΕ)-(SITC, Standard International Trade Classification) του ΟΟΣΑ, θεωρούνται τα εξής με τους ακόλουθους κωδικούς: 0 (αγροτικά προϊόντα), 1 (ποτά-καπνός), 21 (δέρματα), 22 (ελαιώδεις σπόροι), 231 (καουτσούκ), 24 (ξυλεία), 261-265 & 268 (φυσικές υφαντικές ίνες), 29 (γεωργικές πρώτες ύλες), 4 (λίπη-έλαια), 59211/12 (άμυλα σίτου-καλαμποκιού). Για λόγους συντομίας, εντός του κειμένου τα αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα αναφέρονται και ως αγροδιατροφικά προϊόντα.

Το συνολικό εμπορικό έλλειμμα, ακολουθώντας κυρίως τις μεταβολές των εισαγωγών, μετά το μέγιστο των €33,14 δις το 2008, έφθασε το 2013 στο ελάχιστο των €12,98 δις, σημειώνοντας θεαματική αθροιστική μείωση 60,8%. Από το 2013 το συνολικό εμπορικό έλλειμμα αρχίζει να διευρύνεται με μέσο ετήσιο ρυθμό 6,8%, ενώ κατά το τελευταίο έτος 2017 αυξήθηκε κατά 15,0%.

Όσον αφορά τα αγροτικά προϊόντα και τρόφιμα, όπως επανειλημμένως έχει εξηγηθεί από τούτη τη στήλη, λόγω του ότι είναι προϊόντα περισσότερο ανάγκης παρά πολυτελείας (όπως π.χ. βιομηχανικά ή άλλα προϊόντα), άρα προϊόντα χαμηλής ελαστικότητας, οι εισαγωγές τους δεν ακολουθούν στον ίδιο βαθμό την απότομη και σε μεγαλύτερη διάρκεια μείωση των υπολοίπων προϊόντων. Έτσι, οι εισαγωγές αγροδιατροφικών σημείωσαν πτώση μόνο για δύο έτη, 2009 και 2010, οπότε και έφτασαν το ελάχιστο της περιόδου (€6,30 δις) σημειώνοντας αθροιστική μείωση μόλις 10,7% (από το 2008), ενώ έκτοτε παρουσιάζουν ελαφρώς αυξητική τάση η οποία δείχνει να ισχυροποιείται τα δύο τελευταία έτη 2016 και 2017, με αποτέλεσμα το τελευταίο έτος να επανέλθουν στα επίπεδα που ήταν το 2008 (€7 δις).

Οι εξαγωγές των αγροδιατροφικών προϊόντων παρέμειναν ουσιαστικά σταθερές το 2009 (μεταβολή -0,3%),

ενώ αυξάνονται σταθερά έκτοτε με μέσο ετήσιο ρυθμό 6,3% (Πίνακας 4.1.1). Εξαιρέση αποτελεί το έτος 2014 όταν σημειώθηκε μείωση 4,4%. Για πέρυσι παρατηρείται οριακή μείωση κατά 0,5%. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αθροιστική αύξηση των εξαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων από το 2009 (€4 δις) μέχρι και το 2016 (€6,14 δις) είναι 53,5%.

Ως αποτέλεσμα αυτών των εξελίξεων έρχεται το γεγονός ότι το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου αγροδιατροφικών προϊόντων έχει σημειώσει αθροιστική μείωση κατά 83,9% από το 2008 έως και το 2016, ενώ ο μέσος ετήσιος ρυθμός μείωσης την περίοδο 2010-2016 είναι 20,3%. Μικρές αυξήσεις σημείωσε το έλλειμμα την περίοδο 2013-2014, ενώ πέρυσι σημείωσε σημαντική αύξηση κατά 84,6% (σχεδόν διπλασιάστηκε). Οι επόμενες χρονιές θα δείξουν εάν το εμπορικό έλλειμμα αγροδιατροφικών προϊόντων έχει ένα επίπεδο (π.χ. €1 με €1,5 δις) κάτω από το οποίο μόνο συγκυριακά μπορεί να πέσει (π.χ. σε χρονιές καλής παραγωγής ελαιολάδου) ή εάν ο ελληνικός αγροδιατροφικός τομέας θα καταφέρει να στηρίξει μία αύξηση των εξαγωγών τέτοια ώστε να περιορίσει έτι περισσότερο το εμπορικό έλλειμμα, ακόμα και μέχρι πλήρους εξαλείψεώς του. Υπενθυμίζεται ότι, όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενα τεύχη, η πλήρης εξάλειψη του ελλείμμα-

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.1 Συνολικό εμπόριο και εμπόριο αγροτικών προϊόντων και τροφίμων (σε δις €)*

	2008	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017	% Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	% μεταβολή 2016-2017
Εισαγωγές										
Σύνολο	48,60	36,49	30,21	29,64	31,66	31,24	34,34	38,05	5,0 ('13-'16)	10,8
Αγροδιατροφικά προϊόντα	7,05	6,30	6,34	6,54	6,49	6,31	6,62	7,00	0,8 ('10-'16)	5,7
Αγροδιατροφικά %	14,5	17,3	21,0	22,1	20,5	20,2	19,3	18,4		
Εξαγωγές										
Σύνολο	15,46	14,46	16,73	16,67	16,84	17,90	18,53	19,86	5,2 ('09-'16)	7,2
Αγροδιατροφικά προϊόντα	4,01	4,41	5,24	5,42	5,18	5,72	6,14	6,10	6,3 ('09-'16)	-0,5
Αγροδιατροφικά %	25,9	30,5	31,3	32,5	30,7	31,9	33,1	30,7		
Έλλειμμα										
Συνολικό	33,14	22,04	13,48	12,98	14,82	13,34	15,81	18,18	6,8 ('13-'16)	15,0
Αγροδιατροφικό	3,04	1,89	1,09	1,12	1,31	0,60	0,49	0,90	-20,3 ('10-16)	84,6

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

* Εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών.

τος στον αγροδιατροφικό τομέα είναι κάτι το απολύτως εφικτό με βάση τις δυνατότητες της ελληνικής γης.

4.1.3. Γεωγραφική κατανομή εμπορίου αγροτικών προϊόντων και τροφίμων

Στον Πίνακα 4.1.2, φαίνεται ότι η οικονομική κρίση δεν έχει επιδράσει σημαντικά στη διάρθρωση των εισαγωγών και εξαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων. Έτσι, οι μεν εισαγωγές προέρχονται, διαχρονικά, κατά περίπου 75-78% από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και το υπόλοιπο 22-25% από τρίτες χώρες, οι δε εξαγωγές κατευθύνονται, αντίστοιχα, κατά 70-72% στην ΕΕ και το υπόλοιπο 28-30% σε τρίτες χώρες. Κυριότερο χαρακτηριστικό του εμπορίου αγροδιατροφικών προϊόντων το 2017 είναι η αύξηση των εισαγωγών και η μείωση των εξαγωγών (κυρίως του ελαιολάδου όπως θα δούμε πιο κάτω). Μόνο οι

εξαγωγές προς χώρες εκτός ΕΕ παρουσίασαν μικρή αύξηση κατά 1%.

Άμεση συνέπεια των ανωτέρω είναι η σημαντική αύξηση του ελλείμματος, όπως ανεφέρθη και πιο πάνω. Το έλλειμμα, ενώ σημείωνε μείωση με μέσο ετήσιο ρυθμό 20,5% την περίοδο 2008-2016, πέρυσι εκτινάχθηκε κατά 84,6%. Έχει ενδιαφέρον ότι το εμπόριο αγροδιατροφικών με τις τρίτες χώρες είναι πλεονασματικό τα τελευταία χρόνια, αλλά πέρυσι το πλεόνασμα μειώθηκε κατά 36%.

4.1.4. Διάρθρωση εμπορίου αγροτικών προϊόντων και τροφίμων

Το κυριότερο χαρακτηριστικό των εισαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων το 2017 είναι η σημαντική αύξηση των εισαγωγών προϊόντων κρέατος και γαλακτοκομικών. Τα συγκεκριμένα προϊόντα κατέχουν τη μερίδα

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.2 Γεωγραφική κατανομή εμπορίου αγροτικών προϊόντων και τροφίμων (σε εκατ. €)

	2008	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017	% Ετήσιος ρυθμός μεταβολής 2008-2016	% Ρυθμός μεταβολής 2016-2017
Εισαγωγές										
Σύνολο αγροδιατροφικών	7.054	6.299	6.335	6.537	6.488	6.313	6.621	6.998	-0,8	5,7
Χώρες ΕΕ	5.295	4.947	4.903	5.082	5.102	4.841	5.086	5.382	-0,5	5,8
Τρίτες χώρες	1.758	1.352	1.432	1.455	1.385	1.472	1.535	1.616	-1,7	5,3
% ΕΕ	75,1	78,5	77,4	77,7	78,6	76,7	76,8	76,9		
% Τρίτων χωρών	24,9	21,5	22,6	22,3	21,4	23,3	23,2	23,1		
Εξαγωγές										
Σύνολο αγροδιατροφικών	4.011	4.406	5.241	5.415	5.176	5.717	6.136	6.103	5,5	-0,5
Χώρες ΕΕ	2.783	2.954	3.424	3.692	3.539	4.061	4.422	4.372	6,0	-1,1
Τρίτες χώρες	1.228	1.452	1.817	1.723	1.636	1.657	1.715	1.731	4,3	1,0
% ΕΕ	69,4	67,1	65,3	68,2	68,4	71,0	72,0	71,6		
% Τρίτων χωρών	30,6	32,9	34,7	31,8	31,6	29,0	28,0	28,4		
Αγροτικό Ισοζύγιο										
Συνολικό	-3.043	-1.893	-1.094	-1.122	-1.312	-596	-485	-895	-20,5	84,6
Χώρες ΕΕ	-2.513	-1.993	-1.479	-1.390	-1.563	-780	-664	-1.010	-15,3	52,0
Τρίτες χώρες	- 530	100	385	268	251	185	180	115	*	-36,0

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

* Λόγω εναλλαγής προσήμου δεν έχει έννοια ο υπολογισμός του ρυθμού μεταβολής.

του λέοντος των συνολικών εισαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων και αποτελούν περίπου το 30% αυτών. Είναι γνωστή η αδυναμία της ελληνικής παραγωγής κτηνοτροφικών προϊόντων (κυρίως βόειας και χοίρειας προέλευσης) να καλύψει την εγχώρια ζήτηση σε κρέας και γάλα. Άμεσο αποτέλεσμα είναι ότι για αρκετές δεκαετίες η εγχώρια ζήτηση καλύπτεται ως επί το πλείστον από εισαγωγές. Πέρυσι οι εισαγωγές προϊόντων κρέατος και γαλακτοκομικών υπερέβησαν σε αξία τα €2 δις (€2,1 δις) σε σύνολο εισαγωγών €7 δις. Αξίζει να σημειωθεί ότι η αύξηση αυτή οφείλεται περισσότερο σε αύξηση των διεθνών τιμών κρέατος και γάλακτος παρά στην αύξηση των εισαγόμενων ποσοτήτων.

Η αμέσως επόμενη μεγάλη κατηγορία αγροδιατροφικών προϊόντων που εισάγει η χώρα μας είναι τα οπωροκηπευτικά, τα οποία έχουν μερίδιο 11,6% επί των

συνολικών εισαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων. Η σημαντική αύξηση που σημείωσαν από το 2016 οφείλεται καθαρά στην αύξηση των ποσοτήτων, δεδομένου ότι οι τιμές τους υποχώρησαν. Τα δημητριακά κατέχουν την τέταρτη θέση με μερίδιο 9,6%, ενώ τα αλιεύματα έρχονται πέμπτα με την αύξηση της αξίας εισαγωγών να οφείλεται βασικά στην αύξηση των τιμών τους. Οι εισαγωγές καφέ, τσαγιού και λοιπών μπαχαρικών, μετά τη σημαντική αύξηση που σημείωσαν το 2016, παρουσίασαν πτώση στα επίπεδα των προηγούμενων ετών. Γενικά, παρατηρείται ότι διαχρονικά η διάρθρωση των εισαγωγών παραμένει χωρίς σημαντικές μεταβολές. Συγκρίνοντας τις εισαγωγές του 2008 με τις αντίστοιχες περυσινές, διαπιστώνονται μόνο μικροαλλαγές, ενώ πολλές κατηγορίες προϊόντων είναι στα ίδια σχεδόν επίπεδα (Πίνακας 4.1.3).

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.3 Διάρθρωση των εισαγωγών αγροτικών προϊόντων & τροφίμων (σε εκατ. €)

	2008		2010		2013		2014		2015		2016		2017	
	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%
Κρέας ^α	1.211	17,2	1.160	18,4	1.179	18,0	1.162	17,9	1.117	17,7	1.150	17,4	1.242	17,7
Γαλακτοκομικά	808	11,5	770	12,2	847	13,0	842	13,0	752	11,9	749	11,3	856	12,2
Οπωροκηπευτικά	786	11,1	672	10,7	642	9,8	663	10,2	731	11,6	748	11,3	812	11,6
Δημητριακά	681	9,7	541	8,6	595	9,1	532	8,2	554	8,8	615	9,3	673	9,6
Αλιεύματα	428	6,1	384	6,1	351	5,4	378	5,8	375	5,9	432	6,5	489	7,0
Καφές, τσάι, κλπ.	365	5,2	376	6,0	404	6,2	442	6,8	472	7,5	547	8,3	425	6,1
Ζωοτροφές	406	5,8	371	5,9	400	6,1	403	6,2	401	6,4	423	6,4	407	5,8
Είδη διατροφής	344	4,9	356	5,7	346	5,3	367	5,7	352	5,6	354	5,3	347	5,0
Ποτά	436	6,2	370	5,9	257	3,9	248	3,8	255	4,0	281	4,2	318	4,5
Καπνός	335	4,7	310	4,9	234	3,6	236	3,6	301	4,8	323	4,9	305	4,4
Έλαια	290	4,1	232	3,7	264	4,0	274	4,2	264	4,2	244	3,7	291	4,2
Σάκχαρα	225	3,2	220	3,5	278	4,3	227	3,5	207	3,3	231	3,5	251	3,6
Ελαιώδεις σπόροι	224	3,2	173	2,7	238	3,6	220	3,4	211	3,3	193	2,9	203	2,9
Ακατέργαστες ύλες	130	1,8	111	1,8	116	1,8	121	1,9	123	1,9	132	2,0	142	2,0
Ξυλεία	262	3,7	148	2,3	113	1,7	118	1,8	124	2,0	135	2,0	127	1,8
Δορές	93	1,3	76	1,2	147	2,2	116	1,8	56	0,9	46	0,7	86	1,2
Σύνολο	7.054^β		6.299		6.537		6.488		6.313		6.621		6.998	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

α. Περιλαμβάνονται ζώντα ζώα και προϊόντα κρέατος.

β. Το άθροισμα των επιμέρους προϊόντων πιθανώς να μην ισούται με το Σύνολο, διότι δεν περιλαμβάνονται κάποιες κατηγορίες με ελάχιστα ποσά όπως βαμβάκι, καουτσούκ, λοιπές φυτικές ίνες, μαλλί και γιούτα.

Οι εξαγωγές αγροτικών προϊόντων και τροφίμων παρουσίασαν οριακή μείωση 0,5% το 2017, η οποία οφείλεται βασικά στη σημαντική μείωση κατά 15,4% της αξίας των εξαγωγών ελαίων (ελαιολάδου κυρίως), κάτι που θεωρείται φυσιολογικό μετά από δύο συνεχόμενες πολύ καλές χρονιές στην παραγωγή ελαιολάδου. Οπωσδήποτε, η βελτίωση στην τυποποίηση και γενικά στη μεταποιητική αλυσίδα του ελαιολάδου θα μπορέσει να περιορίσει τη μεγάλη διακύμανση από το ένα έτος στο άλλο. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μείωση στην εξαγόμενη ποσότητα ελαίων έφθασε το 31,1%, πράγμα που σημαίνει ότι η σημαντική άνοδος της τιμής του ελαιολάδου περιόρισε τις απώλειες σε αξία εξαγωγών. Έτσι, η κατηγορία των ελαίων έπεσε στην τέταρτη θέση πέρυσι με μερίδιο 9,3% στο σύνολο των εξαγωγών, από τη δεύτερη θέση που κατείχε για δύο συνεχόμενα έτη (2015-2016).

Τα οπωροκηπευτικά είναι πάντα η αιχμή του δόρατος των ελληνικών εξαγωγών αγροδιατροφικών προϊόντων. Το 2017, αν και σε ποσότητα παρουσίασαν μείωση 9,3%, σε αξία αυξήθηκαν οριακά και κατέχουν πάνω από το 32% των εξαγωγών. Τα αλιεύματα στη δεύτερη θέση, με μερίδιο 11%, παρουσίασαν αύξηση στην ποσότητα και την αξία εξαγωγών. Τα γαλακτοκομικά συνεχίζουν να αποτελούν μια δυναμική κατηγορία προϊόντων με περαιτέρω αύξηση των εξαγωγών τους και μερίδιο 10,4%.

Εκτός από τα έλαια, πτώση της αξίας των εξαγωγών τους είχαν ο καπνός και τα δημητριακά. Στα δημητρια-

κατά τα έλαια, πτώση της αξίας των εξαγωγών τους είχαν ο καπνός και τα δημητριακά. Στα δημητρια-

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1.4 Διάρθρωση των εξαγωγών αγροτικών προϊόντων & τροφίμων (σε εκατ. €)

	2008		2010		2013		2014		2015		2016		2017	
	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%	Εκατ. €	%
Οπωροκηπευτικά	1.346	33,6	1.485	33,7	1.856	34,3	1.826	35,3	1.846	32,3	1.966	32,0	1.969	32,3
Αλιεύματα	449	11,4	541	12,3	562	10,4	556	10,7	590	10,3	661	10,8	674	11,0
Γαλακτοκομικά	275	6,9	301	6,8	416	7,7	483	9,3	561	9,8	593	9,7	634	10,4
Έλαια	333	8,3	287	6,5	580	10,7	322	6,2	714	12,5	674	11,0	570	9,3
Καπνός	416	10,4	374	8,5	392	7,2	386	7,5	450	7,9	524	8,5	484	7,9
Δημητριακά	315	7,9	292	6,6	270	5,0	338	6,5	303	5,3	421	6,9	361	5,9
Βαμβάκι	236	5,9	391	8,9	377	7,0	310	6,0	299	5,2	316	5,1	355	5,8
Είδη διατροφής	124	3,1	161	3,7	206	3,8	221	4,3	236	4,1	253	4,1	282	4,6
Ποτά	163	4,1	166	3,8	192	3,5	198	3,8	209	3,7	205	3,3	222	3,6
Κρέας ^α	76	1,9	67	1,5	74	1,4	84	1,6	84	1,5	95	1,5	109	1,8
Σάκχαρα	54	1,3	129	2,9	96	1,8	71	1,4	77	1,3	91	1,5	96	1,6
Καφές, τσάι, κλπ.	30	0,7	34	0,8	64	1,2	60	1,2	78	1,4	86	1,4	80	1,3
Ελαιώδεις σπόροι	76	1,9	64	1,5	79	1,5	86	1,7	96	1,7	81	1,3	75	1,2
Δορές	38	0,9	40	0,9	87	1,6	64	1,2	73	1,3	69	1,1	73	1,2
Ζωοτροφές	51	1,3	41	0,9	59	1,1	58	1,1	54	0,9	58	0,9	61	1,0
Ακατέργαστες ύλες	18	0,4	20	0,5	32	0,6	34	0,7	37	0,6	35	0,6	46	0,8
Ξυλεία	9	0,2	7	0,2	10	0,2	10	0,2	8	0,1	6	0,1	10	0,2
Σύνολο	4.011^β		4.406		5.415		5.176		5.717		6.136		6.103	

Πηγή: Επεξεργασία στοιχείων ΕΛΣΤΑΤ.

α. Περιλαμβάνονται ζώντα ζώα και προϊόντα κρέατος.

β. Το άθροισμα των επιμέρους προϊόντων πιθανώς να μην ισούται με το Σύνολο, διότι δεν περιλαμβάνονται κάποιες κατηγορίες με ελάχιστα ποσά όπως μαλλί, καουτσούκ, λοιπές φυτικές ίνες και γιούτα.

κά η μείωση των εξαγόμενων ποσοτήτων έφθασε το 40% αλλά η άνοδος της τιμής τους περιόρισε τις απώλειες σε αξία εξαγωγών στο 14%. Παρομοίως η ποσότητα εξαγόμενων καπνών μειώθηκε κατά 14,5%, αλλά η άνοδος της τιμής τους περιόρισε τη μείωση της αξίας εξαγωγών στο 7,7%. Γενικά, οι περισσότερες κατηγορίες παρουσίασαν αύξηση της αξίας των εξαγωγών τους η οποία, όπως αναφέρθη, εξουδετερώθηκε από τη μείωση στις βασικές κατηγορίες των ελαίων, καπνού και δημητριακών.

4.1.5. Συμπεράσματα

Το 2017, αν και η αξία των εξαγωγών μειώθηκε οριακά, αποτιμάται θετικά το γεγονός ότι οι περισσότερες κατηγορίες προϊόντων αύξησαν την αξία των εξαγωγών τους. Η αύξηση αυτή εξουδετερώθηκε από τη μείωση στην αξία των εξαγωγών σημαντικών εξαγωγίμων προϊόντων όπως το λάδι κυρίως και, δευτερευόντως, ο καπνός και τα δημητριακά. Είναι πολύ θετικό το ότι,

μέσα στην περίοδο της κρίσης, οι εξαγωγές αγροδιατροφικών αυξήθηκαν αθροιστικά πάνω από 50% σε σχέση με το 2008. Συγκριτικά, με έτος αναφοράς το 2008, οι εξαγωγές όλων των υπολοίπων προϊόντων πλην των αγροδιατροφικών αυξήθηκαν αθροιστικά μέχρι και πέρυσι κατά μόλις 20%. Όμως, το 2017, οι εξαγωγές των υπολοίπων προϊόντων (πλην αγροδιατροφικών) σημείωσαν σημαντική άνοδο 11%, εξέλιξη πολύ θετική για την οικονομία, δεδομένου ότι η αύξηση των εξαγωγών είναι ένα στοίχημα το οποίο η χώρα οφείλει να κερδίσει προκειμένου να μπει σε τροχιά βιώσιμης ανάπτυξης.

Κλείνοντας, αξίζει να αναφερθεί ότι η αύξηση των εισαγωγών δεν είναι αρνητική εξέλιξη. Αντιθέτως, οι εισαγωγές μπορούν να θεωρηθούν ως ένας δείκτης πλούτου της κάθε οικονομίας, δεδομένου βέβαια ότι οι εισαγωγές αυτές δεν προέρχονται από δανεισμό, ο οποίος επιβαρύνει το χρέος και άρα τις επόμενες γενιές, αλλά από την αξία παραγωγής της εκάστοτε οικονομίας.